

ТДУ 635:25;631

ХУСУСИЯТҲОИ ПАРВАРИШИ НАВЪҲОИ БОДИРИНГ ДАР МИНТАҚАИ ОБЁРИШАВАНДАИ НОҲИЯИ ДАНҒАРА

Миралиев И.Р.

Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Ш. Шохтемур.

Калимаҳои асосӣ: *Сабзавотпарварӣ, бодиринг, таҷрибаҳои саҳроӣ, нуриҳои органикӣ, нашъу нумӯ, ҳарорат ва намнокии ҳаво.*

Сабзавотпарварӣ яке аз соҳаҳои муҳими кишоварзии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҳисоб рафта, зиёда аз 20 номгӯи ин зироатро парвариш менамоянд.

Ба гурӯҳи асосии сабзавотҳо: пиёзи бехӣ, помидор, сабзӣ, карам, бодиринг ва сирпиёз ва ғайраҳо шимиланд.

Бодиринг аз гурӯҳи зироатҳои сабзавотҳои гармидӯст буда, дар замини кушоди минтақаҳои водигии ҷумҳурӣ, дар ду давра кишт карда мешаванд, аз он ҷумла дар кишти асосӣ-бахорӣ ва кишти такрорӣ тобистона. Бо хусусиятҳои хоси худ навъҳои бодиринг ба гурӯҳи истеъмоли тару тоза ва гурӯҳи универсалӣ-истеъмолии тару тоза ва коркарди саноатӣ, шомил ҳастанд.

Шароити иқлиму хоки минтақаи Данғара бо заминҳои ҳосилхезаш ва таъминот бо оби полизӣ, ба яке аз мавзӯҳои ояндадори рушди истеҳсолӣ ҳосили барвактию дерии бодиринг мувофиқ мебошад. То ин давра майдони парвариши ин зироат хеле маҳдуд буда, ягон корҳои илмӣ -таҳқиқотӣ бо ин зироат гузаронида нашудааст.

Аз ин лиҳоз, дар солҳои 2020 ва 2021 мо таҷрибаҳои саҳроиро бо истифода аз навъҳои Марғилонӣ-822 ва Беназир барои истеъмоли тару тоза, навъи Парад ва дурагаи Суперина-F1, барои истеъмоли тару тозаю маводи коркарди саноатиро дар кишти асосии бахорӣ (моҳи апрел) ва такрорӣ дар (моҳи июл) гузаронидем. Таҷриба дар хоҷагии деҳқонии “Шомурод”-и Ҷамоати Корези ноҳияи Данғараи вилояти Хатлон, ки хокаш хокистарранги муқаррарӣ мебошад амалӣ гашта истодааст. Натиҷаи таҷриба нишон дод, ки тартиби механикии хокаш сабук аст. Нақшаи кишти бодиринг 70 x 30 см, ба ҳисоби миёна дар 1 га 47- 48 ҳар бех растанӣ ҷойгир шудааст. Гумуснокии хок 1,5 - 1,8 %, миқдори нитрат 26-28 мг/кг; фосфор 20-23 мг/кг; ва калий 16-18 мг/100 грамм хокро ташкил медиҳад.

Барои ба даст овардани ҳосил, ба ҳисоби миёна ба ҳар гектар 20-25 т/га поруи нимпӯсида, 100 - 120 кг/га ғизои нитрогенӣ; 90-100 кг/га фосфорӣ ва 60- 70 кг/га калей аз ҳисоби моддаи таъсиркунанда истифода шуд. Меъёри пурраи нуриҳои органикӣ (пору) ва 70% нуриҳои фосфорию калигӣ пеш аз шудгор бо якҷоягии 30% -и нуриҳои нитрогенӣ ва боқимондаи нуриҳои минералӣ дар ду ғизодиҳӣ - давраи саршавии гулкунии гулҳои модина ва баъди чамъоварии дуҷуми ҳосили бодиринг, истифода шудааст.

Обёрии қитъаҳои таҷрибавӣ рӯдаҳои (шлангҳои) махсус бо усули қатрагӣ таъмин карда шуд. Агротехникаи парвариш мувофиқи тавсияномаи соли 1982, оид ба нигоҳубин, коркарди байни қаторҳо, мубориза бар зидди ҳашароту касалиҳо гузаронида шуд.

Таҳқиқотҳои гузаронидашуда мувофиқи методикаи умумии гузаронидани таҷрибаҳои саҳроӣ амалӣ гаштанд. Дар таҷрибаи саҳроӣ 3-навъи бодиринг ва як дурагаи он, чун намунаҳо (вариант), дар 3-такрорёбӣ, масоҳати қитъачаҳо (делянкаҳо) 28 м², аз он 12 метраш назоратӣ ва 132 бех растанӣ бодиринг ҷой гирифтааст.

Дар давраи нашу нумӯи растанӣ, навъу дурагаи бодиринг, назоратҳои фенологӣ ва биометрӣ, ғунучини ҳосил ва таҳлилии натиҷаҳои таҷрибаи саҳроӣ, мувофиқи барномаи илмӣ амалӣ гаштанд. Таҳқиқотҳо нишон доданд, ки растанӣ бодиринги навъи Марғилонӣ-822, ҷӣ дар кишти бахорӣ ва дар кишти такрорӣ нисбати шохаронӣ аз аввали нашъу нумӯ, назар ба дигар навъу дурагаи омӯхташуда бартарӣ дошт.

Нишондиҳандаи наздиктар нисбати ин навъи Беназир зоҳир намуд. Навъи Парад ва дурагаи Суперина-F1, дар кишти бахорӣ ва такрорӣ, калтапалакии худро ифода кард.

Омӯзиши раванди рушду нумӯи растанӣҳои навъҳои дар таҳқиқотӣ буда, дар кишти асосӣ ва такрорӣ, бо назардошти ҳосилхезии хуби хоки минтақа, дар ташаккулёби шумораи навдаҳои (шоҳҳои) паҳлӯгӣ, нишондодҳои баландро зоҳир карданд. Навъи анъанавии бодиринг дар истеҳсолот паҳншудаи Марғилонии -822, дар аввали нашъу нумӯ

афзалият надошта бошад, баъдан назар ба дигар навъҳои шумораи зиёди шоҳаҳои пахлугӣ дошта, ба ҳамин тариқ хусусияти бузургҳаҷми бутаашро ифода намуд.

Ҷадвали №1. Хусусиятҳои биометрии растани навъҳои бодиринг (кишти баҳорӣ /такрорӣ) дар солҳои 2020 - 2021.

НАВЪ:	Шумораи шохҳои дараҷаи 1 ва 2, дона				
	то гулкунӣ	саршавии гулкунӣ	ҳосилгундории аввал	ҳосилгундории аввал	охири нашъу нумӯ
Марғелонӣ- 822	-	2/1	4/3	7/6	9/7
Беназир	1/1	3/2	5/3	6/5	8/6
Парад	1/1	3/2	5/3	6/4	7/6
Дурагаи Суперина F	1/0	3/3	5/4	6/5	7/6

Дар маҷмӯъ, ҳадафи асосии таҳқиқот муайян намудани ҳосилнокии навъҳои омӯхташудаи бодиринг дар кишти асосӣ ва такрорӣ мебошад.

Дар заминҳои навобёришавандаи минтақаи Данғара, ҳосилнокии онҳо назаррас буд. Ҳосилнокии навъҳои омӯхташудаи бодиринг дар кишти асосӣ назар ба кишти такрорӣ, бо назардошти давраи нашъу нумӯ ба ғайр аз навъи Парад фарқияти кулӣ дошт. Боқимондаи навъу дурагаи омӯхташуда ҳосилнокии баланди худро дар кишти асосӣ (баҳорӣ) нишон доданд.

Ҷадвали №2. Ҳосилнокии навъҳо ва вазни миёнаи бодиринг дар солҳои 2020-2021.

НАВЪ:	Кишти баҳорӣ		Кишти такрорӣ (тобистона)	
	Ҳосилнокӣ т/га	Вазни миёна, грамм	Ҳосилнокӣ т/га	Вазни миёна грамм
Марғелонӣ -822	20,8	118,0	17,4	93,0
Беназир	32,1	95,2	20,9	86,6
Парад	27,3	79,8	26,0	74,8
Дурагаи Суперина F	30,0	84,6	24,2	80,5

Дар кишти такрорӣ бо сабаби тағир ёфтани ҳарорату намнокии ҳаво дар охири тобистону тирамоҳ, нашъу нумӯи растаниҳои бодиринг назар ба кишти асосӣ (баҳорӣ) суст гашта, аз ҷиҳати ҳосилнокӣ ва вазни миёнаи меваи бодиринг нишондиҳандаҳо қомилан фарқкунанда мебошанд, ки аз таъсири манфии обу ҳаво бо ин нишондиҳандаҳо дар ин давра эҳсос карда шуд. Таҳқиқотҳои гузаронидашуда, афзалиятнокии парвариши бодирингро дар кишти асосӣ ва такрорӣ дар минтақаи Данғараи вилояти Хатлон ифода намуда, барои дар оянда рушд додани ин равандро тақозо менамояд. Натиҷаҳои таҳқиқотӣ 2-сола, барои идомаи таҳқиқотҳо асос буда, барои ноил гаштан ба нишондиҳандаҳоро тақвият мебахшад.

Муаллиф дар мақолаи худ оид ба парвариши навъҳои гуногуни бодиринг барои истеъмоли тару тозаю маводи коркарди саноатиро дар кишти асосии баҳорӣ ва такрорӣ маълумот додааст. Аз ҷумла қайд намудааст, ки барои ба даст овардани ҳосили баланд истифодаи поруи нимпӯсида, ғизои нитрогенӣ, фосфорӣ ва калигӣ мувофиқи мақсад мебошад. Муаллиф ҳадафи асосии таҳқиқоти худро барои муайян намудани ҳосилнокии навъҳои омӯхташудаи бодиринг дар кишти асосӣ ва такрорӣ қарор додааст.

АННОТАЦИЯ

ОСОБЕННОСТИ ВЫРАЩИВАНИЯ НОВЫХ СОРТОВ ОГУРЦОВ В ОРОШАЕМЫХ УСЛОВИЯХ ДАНГАРИНСКОГО РАЙОНА.

В данной статье автор приводит результаты исследования по выращиванию новых сортов огурцов в весеннем основном и повторном посевах для употребления в свежем виде, и промышленной переработки.

Он отмечает, что использование полу прелого навоза, азотных, фосфорных и калийных удобрений способствует получению высокого урожая огурцов. Основной целью исследований автора является определение урожайности изучаемых сортов огурцов в основном и повторных посевах.

Ключевые слова: овощеводство, огурцы, полевые опыты, органические удобрения, рост и развитие, температура и влажность воздуха.

ANNOTATION

FEATURES OF GROWING NEW VARIETIES OF CUCUMBERS IN IRRIGATED CONDITIONS OF THE DANGARA DISTRICT.

In this article, the author cites the results of research on the cultivation new varieties of cucumbers in spring main and re-crops for fresh consumption and industrial processing.

He notes that the use of semi-rotten manure, nitrogen, phosphorus and potash fertilizers contributes to a high yield of cucumbers. The main purpose of the author's research is to determine the yield of cucumber varieties studied mainly and re-crops.

Keywords: vegetable growing, cucumbers, field experiments, organic fertilizers, growth and development, temperature and humidity of air.

Сведения об авторе:

Миралиев Илхом Раҳмоналиевич- соискатель кафедры плодовоовощеводства и виноградарство Таджикского аграрного университета им. Ш.Шотемур. Адрес: Республика Таджикистан, 744003, г.Душанбе, пр. Рудаки, 146. Телефон: (+992) 917023838, 931101511.